

викладач фахових дисциплін Професійно-педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка

СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ – ОДИН ІЗ КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті охарактеризовано зміст основних понять дослідження: «освітнє середовище», «освітній простір», «соціокультурне середовище», «предметно-розвивальне середовище», розглянуто підходи до визначення сутності освітнього середовища дошкільного навчального закладу; охарактеризовано шляхи забезпечення ефективного розвитку особистості в умовах дошкільного навчального закладу.

Доведено, що якісний психолого-педагогічний супровід процесу зростання дитини визначається якістю створених освітніх умов, головною серед яких є освітнє середовище дошкільного навчального закладу, яке забезпечує оптимальний розвиток особистості.

Ключові слова: освітнє середовище; освітній простір; соціокультурне середовище; предметно-розвивальне середовище; соціокультурне предметно-просторове середовище.

Постановка проблеми. Стратегічні напрями розвитку системи освіти в Україні окреслені концептуальними положеннями державних документів: «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки», Законами України «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти, – спрямовують заклади освіти на покращення її якості в усіх галузях, від вищої до дошкільної, що має свої специфічні особливості щодо роботи з дітьми дошкільного віку.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що найпершим суспільним середовищем для дитини стає заклад дошкільної освіти, метою якого є забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини, її фізичного і психічного здоров'я, виховання ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самої себе, формування механізмів соціальної адаптації та творчого втілення в умовах життя в товаристві незнайомих дітей і дорослих [1].

Одним із критеріїв оцінки якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти є якісно організоване освітнє середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-психологічні умови організації освітньо-розвивального середовища як невід'ємної частини дошкільної освіти досліджувались в працях Л. Вигоцького, Д. Ельконіна, О. Запорожця, А. Леонтьєва, С. Рубінштейна та інших вчених. У цьому напрямку працювали і працюють Л. Венгер, О. Дяченко, М. Поддяков, Ф. Сохін. Психологічні дослідження доповнювалися з аналогічними пошуками в галузі педагогічної теорії (В. Петровський, Л. Стрілецька). У психолого-педагогічній літературі значна увага приділяється вивченню особливостей середовища предметного, ігрового, творчого (М. Басов, П. Блонський, Д. Узнадзе та ін.). Ці дослідники доводять, що середовище – це оточуючі соціально-побутові, суспільні, матеріальні та духовні умови існування дитини. У дослідженнях учених середовище з позиції психології характе-

ризується як умова, процес і результат саморозвитку особистості; з позиції теорії педагогіки – як умова життєдіяльності дитини, формування її ставлення до базових цінностей, засвоєння соціального досвіду, розвитку життєво необхідних їх особистісних якостей.

Мета статті – на основі аналізу наукової літератури охарактеризувати сучасні підходи до визначення поняття дослідження, визначити шляхи і умови формування якісного соціокультурного предметно-просторового середовища розвитку дитини.

Основний виклад матеріалу. Дослідження різних аспектів освітнього середовища та його впливу на ефективність освіти займають одне з пріоритетних місць у сучасній педагогічній науці й практиці. На сьогодні у педагогічному просторі спостерігається інтерес вчених до поліаспектного поняття «освітнє середовище» як до феномену, що прямо чи опосередковано впливає на розвиток його суб'єктів. Для аналізу стану освітнього середовища закладу дошкільної освіти та процесів, які відбуваються в ньому, принциповим є усвідомлення комплексності середовища, взаємозв'язку і взаємозалежності суб'єкта та оточення, в результаті якого суб'єкт може змінюватися сам.

Як зазначає В. Ясвін, середовище – це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться у соціальному і просторово-предметному оточенні [2, с.56].

В. Лозова стверджує, що середовище – це оточення особистості, яке можна звести до трьох факторів: - макрофактори, які впливають на соціалізацію всіх людей планети або дуже великі групи людей (космос, планета, світ, країна, держава, суспільство); - мезофактори, які впливають на великі групи людей, що визначаються за національними ознаками (етнос); за місцем і типом поселення (регіон, село, місто, селище); за відданням переваги тому чи іншому засобу комунікації

(радіо, телебачення, кіно та ін.); Психологія – Психология – Psychology – Педагогіка – Педагогика – Pedagogy “Наука і освіта”, № 10, 2014 95 - мікрофактори, які впливають безпосередньо на конкретну людину (сім'я, групи однолітків, громадські організації, школа) [3, с.10].

Освітнє середовище – сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.

Більшість вчених, проаналізувавши підходи до організації освітнього процесу дітей дошкільного віку, стверджують, що актуальним підвищенням якості дошкільної освіти, є забезпечення її поступального інноваційного розвитку, особистісно-орієнтованого, диференційованого, індивідуального, діяльнісного, інтегрованого, ігрового, середовищного підходів до організації дитячої життєдіяльності у закладі дошкільної освіти. На думку О. Кошіль, реалізація середовищного підходу у дошкільній освіті у поєднанні з діяльнісним, особистісно-орієнтованим, компетентнісним, технологічним забезпечить належні умови розвитку особистості [4]. Адже, як наголошує Ю. Мануйлов, особистісний, індивідуальний та інші підходи втрачають свій вплив на особистість, якщо не враховується соціокультурний та природний контекст розвитку дитини [5]. Тобто, виникає потреба в сприятливому середовищі для реалізації потенціалу виховних підходів.

Освітнє середовище в закладі дошкільної освіти є складним утворенням, яке зорієнтоване на індивідуально-особистісний аспект розвитку, навчання й виховання кожної дитини раннього й дошкільного віку. Використовуючи дефініцію «освітнє середовище», педагоги і психологи намагаються підкреслити, що розвиток, навчання, виховання і соціалізація дитини відбуваються не тільки під впливом дій педагогів і не лише завдяки індивідуально-психологічним особливостям конкретного дошкільника. Ефективність зазначеного, як і розвиток, і навчання дошкільника, завжди відбуваються в певних просторово-предметних, міжособистісних, соціокультурних умовах, які можуть як сприяти, так і утруднювати розвиток, навчання і виховання дітей під впливом педагогічних дій.

К.Крутії визначає освітнє середовище як продукт відносин між суб'єктами освітнього простору; комплекс додаткових чинників і допоміжних послуг, що забезпечують дітям комфортні умови розвитку, навчання і виховання: збалансований розклад, зручність і забезпеченість ігровими приміщеннями [6].

Узагальнюючи наукові підходи до тлумачення складного, багатомірного і суб'єктивно-го поняття «освітнє середовище», можемо констатувати, що більшість науковців під середовищем розуміють оточення, яке складається із сукупності природних, матеріальних, соціальних чинників, які прямо чи опосередковано впливають на особистість.

На думку К. Крутії, соціокультурне предметно-просторове середовище розвитку дитини є чинником природного (спонтанного) і спеціально організованого (регульованого процесу її становлення як людини культури. Об'єднання понять «соціокультурне» і «предметно-просторове» пов'язано з думкою про єдність духовно-ціннісного і речового світу в житті дитини, яка росте. Це середовище, що охоплює предмети, речі, знаки, образи, відносини, у яких кристалізується, відображається і відтворюється культура та індивідуальний досвід дитини [6].

Соціокультурне середовище – це створений людством духовний світ, що охоплює національні, соціальні, економічні, політичні та інші суспільні відносини і вироблені людством протягом всієї історії духовні та культурні цінності, які впливають на людей, формують їхній світогляд, зокрема обумовлюють поведінку в сфері взаємовідносин з навколишнім середовищем.

За своїм соціальним призначенням соціокультурне середовище має відповідати трьом основним вимогам:

- 1) формувати соціально й особистісно значущі потреби, інтереси, запити і забезпечувати умови для їх задоволення відповідно до соціальних і культурних норм;
- 2) створювати умови для самореалізації духовних сил особистості і соціальних спільнот;
- 3) забезпечити відтворення соціокультурного потенціалу.

Звернімося до навчального словника-довідника «Соціологія: Терміни, поняття, персоналії, де дається визначення поняттю «соціальне середовище». Зокрема, в ньому зазначається: «Соціальне середовище» – це суспільні, матеріальні та духовні умови, що оточують людину, забезпечують її існування, формування і діяльність. Соціальне середовище, як постійне джерело поповнення особистого досвіду, знань людини є тим об'єктивним чинником, що визначає спрямованість життєвих потреб, інтересів, цінностей, реальну поведінку особи, процес її самовизначення і самореалізації.

За визначенням Р. Павелкова, соціальне середовище становить єдність таких складових: макросередовища (суспільства як певної соціально-політичної, соціально-економічної та ідеологічної системи), мезосередовища (національ-

но-культурних, соціальних особливостей регіону), мікросередовища (безпосереднього середовища життєдіяльності дитини: сім'ї, сусідів, групи однолітків, культурних, навчально-виховних закладів). У різні періоди дитинства ці складові соціального середовища значною мірою впливають на соціалізацію дітей дошкільного віку [7].

Процес соціального розвитку дитини починається з раннього дитинства і проходить у певному соціальному середовищі. Малюк розвивається в межах своєї сім'ї, соціального та національного оточення. На нього впливають батьки, родичі й інші дорослі, однолітки, з якими він спілкується, а також заклад дошкільної освіти, як соціальна інституція, де він соціалізується.

Із вступом до закладу дошкільної освіти в мікросередовищі дитини з'являється важливий дорослий – вихователь. Від спілкування з ним, його поведінки залежить ефективність соціалізації дитини. Дитина сприймає його вплив як усвідомлено, так і неусвідомлено, через психологічні механізми – зараження, наслідування, сугестію.

Ще одним значущим фактором соціалізації в соціальному середовищі закладу дошкільної освіти є дитяче співтовариство. Спільні види діяльності, які виникають під час взаємодії дітей дошкільного віку виробляють у дитини необхідні навички соціальної взаємодії, уміння підкорятися колективній дисципліні та водночас відстоювати власні права, співвідносити власні інтереси із суспільними.

Доречно про таке спілкування дітей висловився Ю. Волков: «Притягуючи один одного, як крапельки ртуті (й знаходячи в реакції інших підтвердження власному існуванню), діти прагнуть виявити свою особистість як індивідуальність, вимагаючи від інших підтримки соціального стандарту» [8].

Спільні форми взаємодії дітей з дорослими в різних видах діяльності (ігрова, комунікативно-мовленнєва, образотворча), в яких посилено акцент на стимулювання та розвиток внутрішньої рушійної сили дитини, є ефективними. Ефективною є також розвивальна робота вихователя з використанням методів діалогу, бесіди, аналізу проблемних ситуацій, створення малюнків, проведенням розвивальних ігор, свят, втіленням народних традицій, реалізації спільних творчих задумів під час якої відбувається наповнення змістом соціально значимого ідеалу, поступовим формуванням уявлень про його образ, який дитина перевіряє у процесі спільної з однолітками та дорослими діяльності.

Варто зазначити, що створення комфортного, розвивального соціокультурного середо-

вища можливе на засадах соціоігрової педагогіки (Євген Шуляшко, В'ячеслава Букатова, Олександра Єршова). Основою такої педагогіки є партнерські стосунки вихователя з дітьми. Н. Гавриш виділяє такі умови формування партнерських стосунків:

1 умова – гнучкість свідомої позиції дорослого як партнера та організатора дитячої співпраці, що передбачає: а) подолання бажання постійно повчати, наставляти дітей; б) сприймання гомону дітей під час діяльності в групі як норми, без чого неможливе налагодження дружньо-ділових взаємин між дітьми; в) обов'язкова наявність на занятті діалогу між дітьми та між педагогом і дітьми, під час якого дошкільники вчаться не тільки слухати і чути дорослого та одне одного, а сам вихователь вправляється в умінні розмовляти з дітьми, слухати їхню думку, а не лише говорити їм;

2 умова – домінування мікрогруп як способу організації дітей для розв'язання освітніх завдань не тільки на заняттях, а й поза ними. Це дає змогу максимально врахувати індивідуальні відмінності розвитку дітей. При цьому роль дорослого – спостерігати, організувати і співпрацювати.

3 умова – повернення дітей обличчям одне до одного у просторовому та змістовому сенсі [9].

Н. Гавриш наголошує, що крім створення в групі сприятливого для формування ровесницьких взаємин мікроклімату, для старшого дошкільника необхідне спеціальне інформаційно-проблемне поле, в освоєнні якого він займав би активну позицію щодо пошуку, свідомого сприймання необхідної інформації та переорієнтування своєї поведінки відповідно до освоєних особистісних та суспільних правил [9]. А це передбачає відповідне оснащення розвивального середовища та вміння вихователів проблематизувати освітню ситуацію.

Отже, як зазначає Л. Карнаух, соціальне (соціокультурне) середовище може як сприяти процесу соціалізації, так і стримувати її. За умови відповідності соціального середовища соціальним потребам дитини, процес соціалізації дитини відбувається ефективно. У випадку несприятливих впливів соціального середовища процес соціалізації дитини хоча й відбувається, але при цьому набуває рис нестабільності, соціальної малоцінності, навіть злочинної спрямованості. Тому дитина успішно пройде всі етапи соціалізації за наявності відповідного соціального середовища, цілеспрямованого розвитку, виховання і навчання.

Педагогічний колектив закладу дошкільної освіти має певні особливості, адже його члени вступають у міжособистісні взаємини в різних площинах: «вихователь – діти», «вихователь – батьки», «вихователь – вихователь», «вихова-

тель – адміністрація», «адміністрація – батьки». І в кожній з них педагог має проявляти комунікативні вміння й навички, демократичний стиль спілкування, толерантність, тактовність, терпіння. Від рівня їх сформованості залежить ефективність освітнього процесу, комфортність роботи кожного педагога.

Предметно-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти – компонент освітнього простору має в розпорядженні ресурси для організації самопізнавальної діяльності дитини і значного її збагачення.

До предметно - розвивального середовища закладу дошкільної освіти належить: навчально-методичний комплекс; комплекс забезпечення життєдіяльності; оздоровлювальний лікувально - профілактичний комплекс [6].

У концепції В. Петровського розкрито і науково обґрунтовано принципи формування предметно-розвивального середовища відповідно до особистісно-зорієнтованої моделі освіти дошкільників [10]. Зупинимося на їхньому аналізі:

Принцип дистанції, позиції при взаємодії регулює відносини між дорослим і дитиною в освітньому процесі. Комфортне спілкування можливо, за наявності в групових приміщеннях різновеликих меблів. У зв'язку із цим планування приміщень має бути таким, щоб кожний міг знайти зручне, комфортне, із психологічної точки зору, місце для занять та індивідуальної діяльності.

Принцип активності передбачає реалізацію потреби кожної дитини й дорослого, з одного боку, у побудові свого власного предметного оточення, а з іншого – своєї особистості і здорового тіла. Для цього необхідно повному поглянути на планування приміщень, підійти більш розумно до використання їхнього розвивального потенціалу, як-от: формування «стіни творчості» для малювання; майстерень із наборами простих інструментів для залучення дітей до «дорослих» видів діяльності; використання звукового і кольорового дизайну під час оформлення приміщень.

Принцип стабільності – динамічності. Дитина не «перебуває» в середовищі, а долає його, «переростає» його, постійно змінюється, стає іншою кожної наступної хвилини. А отже, змінюється для неї і все довкілля». Щоб дитина відчувала себе комфортно, необхідно надати їй можливість самій змінювати і створювати навколишнє середовище, відповідно до своїх смаків і настрою.

Принцип комплексції і гнучкого зонування передбачає надання можливості дітям займатися відповідно до своїх бажань і потреб одночасно різними видами діяльності, не

заважаючи одне одному: фізкультурою, музикою, малюванням, конструюванням, математичними іграми тощо. Під час проектування розвивального середовища слід передбачити формування багатофункціональних лабораторій, міні-центрів з набором різних дзеркал, одягу, перук, масок, гриму тощо.

Принцип емоціогенності середовища, індивідуальної комфортності й емоційного благополуччя кожної дитини. Реалізація цього принципу передбачає організацію середовища так, щоб вона спонукала дітей до взаємодії з її різними елементами, підвищуючи тим самим функціональну активність дитини.

Принцип поєднання звичних і неординарних елементів в естетичній організації середовища передбачає такий підхід до оформлення інтер'єру приміщень, при якому використовувалися б як репродукції класичних творів, так і твори, що спонукають дітей до роздуму, фантазування. Доцільно оформити кімнату «Чарівні фарби» з оптичним змішанням кольорового освітлення при зміні світлофільтрів. Такий калейдоскоп дозволяє створювати динаміку кольорового сприймання предметно-розвивального середовища, його змін відповідно до програми розвитку відчуття кольору, культури кольоросприйняття навколишнього (див. методику В.Ф. Базарного).

Принцип відкритості – закритості передбачає функціонування середовища як відкритої системи, здатної до зміни, корегування і, найголовніше, до розвитку. Інакше кажучи, така система має бути не тільки розвивальною, але й розвиватися. Принцип відкритості – закритості представлено в декількох спектрах: по-перше, відкритість природі. Це передбачає включення у внутрішнє середовище будівлі оранжереї, зимового саду, відкритої веранди, формування «зелених кімнат» тощо; другий аспект принципу відкритості – закритості – це відкритість культурі в її прогресивних проявах. Елементи культури – живопис, література, музика – мають носити не оформлювальний характер, а бути частиною інтер'єру. Крім цього, організація середовища має ґрунтуватися і на регіональних особливостях культури; третій аспект – це відкритість суспільству, зокрема сім'ям вихованців. Батьки повинні бути включені в освітній простір дошкільного навчального закладу як повноправні учасники; четвертий аспект – це відкритість свого «Я», власного внутрішнього світу. Середовище організовується так, щоб сприяти формуванню й розвитку образу «Я».

Принцип урахування статевих і вікових відмінностей дітей. Побудова середовища з урахуванням статевих відмінностей мислиться

як надання можливості хлопчикам і дівчаткам проявляти свої схильності і здібності відповідно до прийнятих у суспільстві еталонів мужності і жіночності.

Предметно-розвивальне середовище повинно забезпечувати розвиток творчих компонентів мислення дітей, давати їм можливість вільно маніпулювати об'єктами, конструювати різні моделі бачення світу, вирішувати творчі завдання. Однією з неодмінних умов впливу середовища на розвиток дитини є участь дорослого. Він може стимулювати пізнавальну діяльність дітей, підтримуючи інтерес, забезпечуючи матеріалами для експериментування, іграми, іграшками, відповідаючи на численні запитання або пропонуючи нові сфери діяльності.

Висновки. Розвивальне середовище в дошкільній освіті – це комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, естетичних умов, що забезпечують організацію діяльності дітей дошкільного віку в дошкільному закладі спрямовану на набуття ними дошкільної зрілості. Воно повинно служити інтере-

сам і потребам дитини, збагачувати розвиток специфічних видів діяльності, забезпечувати зону найближчого розвитку дитини, розвивати творчі здібності, а також формувати особистісні якості дошкільників та їх життєвий досвід.

Безсумніву, що якісна організація соціокультурного предметно-просторового середовища визначається як забезпечення сукупності умов, пов'язаних з матеріально-технічним і програмно-методичним оснащенням навчально-виховного процесу; створенням умов творчої комфортної взаємодії дітей між собою, з педагогами, батьками; використанням різних методів і засобів активізації діяльності, яка сприяє творчому розвитку особистості тощо.

Перспективи подальших досліджень полягає у визначенні підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування якісного соціокультурного предметно-просторового середовища як компонента освітньо-розвивального середовища.

Список використаних джерел та літератури

1. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук метод посібн. / наук ред. О. Л. Кононко. – К.: Ред. Журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.
2. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – М.: Смысл, 2001. – 366 с.
3. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. Навч. посібник. – Харків, 2002. – С. 10.
4. Кошіль О. Освітнє середовище дошкільного навчального закладу: генеза та сутнісний зміст поняття / О. Кошіль // Освітологічний дискурс, 2017 – № 3-4 (18-19). – С. 150-159.
5. Мануйлов Ю. Концептуальные основы средового подхода в воспитании. / Юрий Степанович Мануйлов Вестник Костромского государственного университета им. Н. А. Некрасова. 2008. Т. 14., Серия: «Педагогика. Психология. Социальная работа. Ювенология. Социогенетика». № 1. – С 5 – 7.
6. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу. Ч. 1: Концепції, проектування технології створення / К. Крутій. – Запоріжжя: ЛПДС, 2009. – 320 с. Волков Ю. Г. Социология в вопросах и ответах / Ю. Г. Волков, И. В. Мостовая. – М.: Гандарика, 1999. – 349 с.
7. Павелків Р. В. Дитяча психологія : навч. посібник / Р. В. Павелків, О. П. Цигикало. – К.: Академвидав, 2008. – 431 с.
8. Волков Ю. Г. Социология в вопросах и ответах / Ю. Г. Волков, И. В. Мостовая. – М.: Гандарика, 1999. – 349 с.
9. Гавриш Н. Педагогіка розуміння: запитуєте – відповідаємо / Наталія Гавриш // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2016. – № 4. – С. 4 - 8.
10. Петровский В. А. Построение развивающей среды в дошкольном учреждении / В. А. Петровский, Л. М. Кларина, Л. А. Смывина, Л. П. Стрелкова // Дошкольное образование в России / под ред. Р. Б. Стеркиной. – М.: Изд-во АСТ, 1996. – С. 57–90.

References

1. Commentary on the Basic component of preschool education in Ukraine: the method of manuals. / ed. ed. O. L. Kononko. - K.: Ed. Journ "Preschool education", 2003. - 243 p.
2. Jasvin VA Educational Environment: From Modeling to Pretreatment / VA Yasvin. - M.: Meaning, 2001. - 366 pp.
3. Lozova V. I., Trotsko G. V. Theoretical foundations of education and training. Teaching manual. - Kharkiv, 2002. - P. 10.
4. Koschil O. Educational environment of pre-school educational institution: genesis and the essence of the concept / O.Koshil // Educational discourse, 2017 - No. 3-4 (18-19). - P. 150-159.
5. Manuilov Y. Conceptual bases of the mediating approach in education. / Yuri Stepanovich Manuilov Vestnik Kostroma State University them. N. A. Nekrasov. 2008. T. 14., Series: "Pedagogy. Psychology Social work. Juvenology Sociocgenetics ". № 1. - C 5 - 7.

6. Kruty K. The educational space of preschool educational institution. Part 1: Concepts designing technology of creation / K. Kruty. - Zaporozhye: LIPS, 2009. - 320 p.
7. Pavelkiv R.V. Children's Psychology: Teach. manual / R.V. Pavelkov, O.P. Tsigikalo. - K.: Academic Edition, 2008. - 431 p.
8. Volkov Yu. G. Sociology in questions and answers / Yu G. Volkov, IV V. Mostovaya. - M.: Gandariki, 1999. - 349 p.
9. Gavrish N. Pedagogy of understanding: ask - we answer / Natalia Gavrish // The teacher-methodist of a preschool institution. - 2016. - No. 4. - P. 4 - 8.
10. Petrovsky V. A. Construction of a developing environment in a preschool institution / VA Petrovsky, L. M. Clarin, L. A. Smyvina, L. P. Strelkova // Preschool education in Russia / under the ed. B. Sterkina. - Moscow: Publishing House of the AST, 1996. - P. 57-90.

Скрипник И.В.

СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТРАНСТВЕННАЯ СРЕДА – ОДИН ИЗ КОМПОНЕНТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

В статье охарактеризованы содержание основных понятий исследования: «образовательная среда», «образовательное пространство», «социокультурная среда», «предметно-развивающая среда», рассмотрены подходы к определению сущности образовательной среды дошкольного учебного заведения; охарактеризованы пути обеспечения эффективного развития личности в условиях дошкольного образовательного учреждения.

Доказано, что качественный психолого-педагогическое сопровождение процесса роста ребенка определяется качеством созданных образовательных условий, главной среди которых является образовательная среда дошкольного учебного заведения, которое обеспечивает оптимальное развитие личности.

Ключевые слова: образовательная среда; образовательное пространство; социокультурная среда; предметно-развивающая среда; социокультурное предметно-пространственную среду.

Skrypnyk I.

SOCIO-CULTURAL SUBJECT-SPATIAL ENVIRONMENT - COMPONENTS OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The article describes the content of the main concepts of the study: "educational environment", "educational space", "socio-cultural environment", "subject-development environment", approaches to the definition of the essence of the educational environment of preschool educational institutions; The ways of ensuring the effective development of the individual in a pre-school educational institution are described.

It is proved that qualitative psycho-pedagogical support of the process of growth of the child is determined by the quality of the created educational conditions, the main among which is the educational environment of the preschool educational institution, which provides the optimal development of the individual.

Introduction. *The strategic directions of the development of the education system in Ukraine are outlined by the conceptual provisions of the state documents: "The National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012-2021", the Laws of Ukraine "On Higher Education", "On Pre-School Education", the Basic Component of Preschool Education, to improve its quality in all sectors, from higher to pre-school, with its own specific features for working with preschool children.*

In the Basic component of pre-school education, it is stated that the primary social environment for a child is a pre-school education institution whose purpose is to ensure the harmonious development of the child's personality, his physical and mental health, the upbringing of a value relation to the natural and social environment, to himself, the formation of mechanisms social adaptation and creative incarnation in a living environment in a community of strangers and adults .

One of the criteria for assessing the quality of an educational process in a preschool institution is a well-organized educational environment.

Purpose. *On the basis of the analysis of scientific literature, to describe modern approaches to the definition of the concept of research, to determine the ways and conditions for the formation of qualitative socio-cultural subject-spatial environment of child development.*

Methods. *Analysis of philosophical, psychological and pedagogical, scientific and methodical literature; systematization, generalization and comparison of the analyzed theoretical sources for determining the specifics of a qualitative socio-cultural subject-space environment.*

Results. *Educational environment - the process of dialectical interaction of social, spatial-subject and psychodidactic components, forming a system of conditions and influences that provides optimal parameters of educational activity of a certain educational subject in the target, content, procedural, productive, and resource aspects.*

Originality. *The structural components of the qualitative socio-cultural subject-spatial environment are characterized, the basic concepts of research "educational environment in the institution of preschool education", "socio-cultural environment of the institution of preschool education", "the subject-spatial environment of the institution of preschool education", "the pedagogical environment of the institution of preschool education", "developmental environment of the institution of preschool education", "subject-development environment of the institution of preschool education ."*

Conclusion. *The educational environment in preschool education is a complex of psychological and pedagogical, material and technical, aesthetic conditions that ensure the organization of activity of preschool children in preschool establishments aimed at acquiring pre-school maturity. It should serve the interests and needs of the child, enrich the development of specific activities, provide the area of the immediate development of the child, develop creative abilities, as well as shape the personal qualities of preschoolers and their life experiences.*

Undoubtedly, the qualitative organization of the socio-cultural subject-space environment is defined as the maintenance of a combination of conditions associated with the material and technical and programmed-methodological equipment of the educational process; creation of conditions for creative comfortable interaction of children between themselves, with teachers, parents; using various methods and means of activating activity that promotes creative personality development, etc.

Prospects for further research is to determine the training of future educators of pre-school educational institutions to form a qualitative socio-cultural subject-spatial environment as a component of the educational and developing environment.

Key words: educational environment; educational space; socio-cultural environment; subject-development environment; socio-cultural subjective and spatial environment.